

Γ. Σεφέρης, «Η τέχνη και η εποχή» (απόσπασμα)

[...]

Και πραγματικά δεν είναι λογικό να ρωτούμε αν η Τέχνη πρέπει να είναι αυτόνομη - η αυτονομία της Τέχνης είναι αξίωμα - αλλά αν πρέπει ο καλλιτέχνης, στην τυραννισμένη και κομματιασμένη εποχή μας, ν' αποφασίσει πως η Τέχνη είναι δευτερεύουσα υπόθεση και να την εξαρτήσει από τα κριτήρια και την επιτυχία μιας πολιτικής σκοπιμότητας. Βλέπετε, στην Τέχνη, όπως και στις άλλες τίμιες ανθρώπινες δουλειές, δεν είναι βολετό να δουλεύει κανείς δυο αφεντάδες. Αν ο τεχνίτης προτιμήσει την πολιτική σκοπιμότητα, δεν έχω τίποτα να πω. Για εκείνους όμως που θα προτιμήσουν την Τέχνη, θα ήθελα να προσθέσω ακόμη δύο λόγια. Όταν λέω Τέχνη, δεν εννοώ διόλου τη θεωρία που πρέσβευε «η Τέχνη για την Τέχνη». Η διδασκαλία αυτή, που δε χρησιμεύει πια σε τίποτε, κατάντησε να σημαίνει τη δουλειά ενός ανάπηρου ανθρώπου που φτάνει αδειανά κομψοτεχνήματα κλεισμένος μέσα σ' ένα αποστειρωμένο δωμάτιο. Εννοώ μόνο την πνευματική τάξη που δημιουργούν τα καλά έργα της Τέχνης, περασμένα ή σημερινά, εκείνα που νομοθετούν, εκείνα που θα μας διδάξουν. Αν κοιτάξουμε, λοιπόν, τα συμπεράσματα που βγαίνουν από αυτά τα έργα, θα ιδούμε πως δεν είναι διόλου ξένα από τους αγώνες και τους πόθους της εποχής τους. Ο μεγάλος καλλιτέχνης δεν είναι της εποχής του, είναι αυτός ο ίδιος η εποχή του. Και αληθινά, η ζωή του ποιητή: αυτό το σύνολο των εντυπώσεων, αισθήσεων, αντιδράσεων που είναι το υλικό του έργου του, είναι συνάμα ένα κομμάτι της ανθρωπότητας που τον περιστοιχίζει με τους καημούς της, τους πόνους της, το μεγαλείο της, τους εξευτελισμούς της. Όσο περισσότερο «όμοιος εαυτώ» είναι ο καλλιτέχνης, τόσο πιο πλέρια μεταγγίζει την εποχή του στο έργο του. Ο δεσμός του ποιητή με την εποχή του δεν είναι ο διανοητικός ή και ο αισθηματικός ακόμη δεσμός που συνδέει τους ανθρώπους σε μια πολιτική διαδήλωση, αλλά ένας ομφάλιος λώρος, όπως το έμβρυο με τη μητέρα του, ένας δεσμός καθαρά βιολογικός. Αλλά για να μπορέσει να δουλέψει ο καλλιτέχνης, πρέπει να είναι ελεύθερος. Κι έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω πως ένας από τους σκοπούς αυτού του πολέμου που με τόσον ηρωϊσμό και με τόσες θυσίες έκανε ο λαός μας ήταν και αυτού του είδους η ελευθερία, για να μην πέσει δηλαδή ο κόσμος και ο τόπος μας σε μια κατάσταση καταληπτικής ηλιθιότητας. Κι αν τύχει, δουλεύοντας έτσι ως ελεύθερος άνθρωπος ο ποιητής, να φτιάξει κανένα έργο «προπαγάνδας», όπως λένε, δε θα είναι σπορά κακίας, αλλά ένα έργο που μοιραία, και αναπόφευκτα, και υποχρεωτικά, θα πρέπει να το χειροκροτήσουν και οι εχθροί του. Και για να τελειώνω. Υποστηρίζοντας αυτή την άποψη που νομίζω, όσο μπορώ να ξέρω, πως είναι η σωστή, δεν εννοώ διόλου πως ο ποιητής είναι ένας ανεύθυνος που καταρακυλά στο φύσημα της έμπνευσης ή της ιδιοτροπίας του. Απεναντίας, η ιδέα μου είναι πως ο γερός τεχνίτης είναι από τα πιο υπεύθυνα όντα που γεννιούνται επί γης. Σηκώνει την ευθύνη μιας πάλης ζωής και θανάτου. Από την ανθρωπότητα που μαίνεται ή σωπαίνει τριγύρω του τι θα διασώσει; Τι μπορεί να διασώσει; Τι πρέπει να απαρνηθεί από την άμορφη ανθρώπινη ύλη, που είναι ωστόσο τρομακτικά ζωντανή, που τον παρακολουθεί ως μέσα στα όνειρα του; «Οι ευθύνες αρχίζουν από τα όνειρα...»

517 λέξεις

[πηγή: Γιώργος Σεφέρης, *Δοκίμες*, Ίκαρος, 19845, σελ. 267]

Αφίσα από το Φεστιβάλ Φιλίππων 2016 με χορηγό αισιοδοξίας τον Γιώργο Σεφέρη

Ασκήσεις

1. Να γράψετε την περίληψη του αποσπάσματος σε 100-120 λέξεις. **25 μον.**
2. Όπως διαβάσαμε στη θεωρία του σχολικού μας βιβλίου, το δοκίμιο λειτουργεί σαν μια πρόσκληση σε συνομιλία και συνεργασία με τον αναγνώστη, κατά τον Πέτρο Χάρη. Ποιες φραστικές επιλογές (2-3) του Γ. Σεφέρη ενισχύουν αυτήν τη θέση; **6 μον.**
3. *Απεναντίας, η ιδέα μου είναι πως ο γερός τεχνίτης είναι από τα πιο υπεύθυνα όντα που γεννιούνται επί γης. Σηκώνει την ευθύνη μιας πάλης ζωής και θανάτου. Ο Σεφέρης γράφει αυτά*

τα λόγια αναφερόμενος στους τεχνίτες του λόγου. Έχουν αυτά ισχύ και για τους χειρώνακτες; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας σε μια παράγραφο 100-120 λέξεων, βοηθούμενοι και από τα αποσπάσματα που ακολουθούν. **10 μον.**

Τα ίδια θα σου έλεγα και για την εργασία σου. Να είσαι ειλικρινής και ίσιος σε κάθε δουλειά που θα αναλάβεις, να την τιμάς πρώτα-πρώτα εσύ ο ίδιος, να πασχίζεις να την κάνεις σωστά και όσο μπορείς καλύτερα, με φροντίδα και με μεράκι. Προπαντός, να μην προφασιστείς ποτέ, με τα έργα σου, πως είσαι αλλιώςτικος –δυνατότερος, σοφώτερος, πιο σημαντικός ή πιο αξιαγάπητος– από αυτό που ξέρεις μέσα σου ότι είσαι στ’ αλήθεια... Άκουσέ με· ένας άξιος μαραγκός που κατέχει καλά τη δουλειά του και πιστεύει σ’ αυτήν είναι πολύ πιο ολοκληρωμένος και αξιοσέβαστος άνθρωπος από έναν κουφό πρύτανη ή έναν κακό πρωθυπουργό.

Γ. Θεοτοκά «Παρινέσεις ενός πατέρα του καιρού μας»

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C130/601/3949,17592/>

...Είδες την πέτρα τους; Είναι σα να σου κρένη. Το δέσιμό της. Τα χρώματά της. Όταν παίζουν στον ήλιο. Μια μια. Όρθιες ή πλαγιαστές. Οι αρμοί ακόμα φέρνουν τ’ αγνάρια του μάστορα που τις έπλασε με τα χέρια του σα πηλό... Τ’ ακωνάρια. Όλα στο μέτρο. Ούτε παραπάνω, ούτε παρακάτω. Ανάλαφρες. Η κάθε μία με το δικό της. Σα μια σειρά από σκαλίσματα μερακλή ταλιαδόρου. Σαν άνθρωποι ζωντανό που κουβεντιάζουν... Ακόμα κι οι ξηρολιθιές, όταν είναι από παλιό μάστορα... Τραγουδάνε... Πού ξανάγινε τέτοια αρμονία, που να σου στρώνη την ψυχή. Να σ’ αναγαλλιάζη; Την έπιασες ποτέ να δης πόσο μαλακιά είναι; ...Ξαναείδες τέτοιο χάιδεμα στα μάτια... Εμείς, δω απάνω, βλέπεις, από την πέτρα γεννηθήκαμε... Με την πέτρα πορευτήκαμε... Και την πέτρα αξιώσαμε. Ό,τι φτιάχτηκε τότε γιέ μου, δε ματαφνιάχεται τώρα. Οι παλιοί έκαναν το σταυρό τους κι έχτιζαν. Πίστευαν πως σε κάθε πέτρα μέσα βρίσκεται ένας άγιος. Και την ακουμπούσαν στο γιαπί, με καρδιά ζεστή. Σα να προσεύχονταν... Με φόβο Κυρίου.

Γιάννη Λυμπερόπουλου «Ορεινοί και μεθόριοι» σελ.127-128 Αθήνα 1972

4. Να προσπαθήσετε να χωρίσετε σε παραγράφους αυτό το ενιαίο κείμενο με τη βοήθεια λέξεων ή φράσεων που λειτουργούν ως δείκτες συνοχής και μετάβασης από τη μία νοηματική ενότητα στην άλλη και να παραθέσετε δύο από αυτούς αναφερόμενοι στη λειτουργία τους. **10 μον.**

5. Να συνθέσετε τις λέξεις του κειμένου, τάξη και σπορά, με μία πρόθεση την καθεμιά και να τις χρησιμοποιήσετε σε δικές σας προτάσεις. **4 μον.**

6. Ο δεσμός του ποιητή με την εποχή του δεν είναι ο διανοητικός ή και ο αισθηματικός ακόμη δεσμός που συνδέει τους ανθρώπους σε μια πολιτική διαδήλωση, αλλά ένας ομφάλιος λώρος, όπως το έμβρυο με τη μητέρα του, ένας δεσμός καθαρά βιολογικός. Να εντοπίσετε και να ονομάσετε το σχήμα λόγου στο οποίο καταφεύγει ο δοκιμιογράφος στην περίοδο αυτή και να αιτιολογήσετε την επιλογή του. **5 μον.**

Παραγωγή λόγου

Κάντε και σεις μια «δοκιμή», σαν το Γιώργο Σεφέρη, και αποτυπώστε ελεύθερα στο χαρτί τις σκέψεις σας για τη διδακτική προσέγγιση της λογοτεχνίας κατά τη μαθητική σας διαδρομή και την αξία της στο σύγχρονο κόσμο. σε 500 – 600 λέξεις. **40 μον.**

Η ζωή, ο θάνατος κι αναμεσίς η τέχνη.

Νίκος Εγγονόπουλος (1910-1985)